

METODE SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA

USTALJENE POSTOPKE PRIDOBIVANJA NOVIH
ZNANSTVENIH SPOZNANJ IMENUJEMO **METODE**
RAZISKOVANJA.

NAUK O NAČINIH IN POSTOPKIH OBLIKOVANJA
ZNANSTVENEGA SPOZNANJA PA **METODOLOGIJA.**

Prednosti in omejitve posamezne metode lahko ocenjujemo le
glede na **KONKRETEN RAZISKOVALNI PROBLEM.**

Zaradi kompleksnosti predmeta raziskovanja in ker pogosto
želimo problem osvetliti z več vidikov, v procesu raziskovanja
uporabljamo kombinacije različnih metod.

Izbira metod je odvisna od:

- »narave« predmeta raziskovanja
- od pogojev v katerih izvajamo raziskavo (čas, denar..)
- od temeljne usmeritve, kako pristopamo k zbiranju podatkov
in pojasnjevanju družbenih problemov in vprašanj.

METODOLOŠKI PLURALIZEM je kombiniranje različnih
kvantitativnih in kvalitativnih metod.

V sodobnem raziskovanju strogih ločitev med kvantitativnim in
kvalitativnim raziskovanjem ni.

TEMELJI PRISTOP K RAZISKOVANJU

Pristopi k raziskovanju so odvisni od temeljni pogledov na družbo in delovanje posameznikov v njej.

POZITIVISTI (A. Comte) menijo, da mora sociologija kot znanstvena disciplina privzeti naravoslovne, **kvantitativne metode** raziskovanja. Da lahko ob pomoči številnih objektivnih dejstev, z natančno analizo, s kvantitativnimi podatki in preverjanjem teh podatkov odkrivamo družbene zakonitosti.

Pri tem zagovarjajo stališče:

- da je mogoče obravnavati družbena dejstva kot stvari
- da je mogoče družbeni svet na objektivni način klasificirati, prešteti
- da se družbene dejstva pojavljajo skupaj
- do so sociologi pri analiziranju vzročnih zvez med pojavi čim bolj natančni

SIMBOLIČNI INTERAKCIONISTI zagovarjajo interpretativni pristop ki poudarja, da je vodilo za delovanje posameznika njegovo razumevanje in interpretiranje dogodkov. Značilna je **kvalitativna metodologija**.

Strogih delitev med kvantitativno in kvalitativno metodologijo ni. Pogosto se uporablja kombinacija različnih pristopov in metod kar imenujemo **metodološki pluralizem**.

VIRI IN NAČINI ZBIRANJA PODATKOV

PRIMARNI IN SEKUNDARNI VIRI

Sekundarni viri: uporabimo to, kar je nekdo že »obdelal« in uredil; že opravljene raziskave, statistični podatki, različni dokumenti.

- + podatki so že na voljo
- ali smo dovolj seznanjeni z njihovim načinom zbiranja in obdelave
- način prikazovanja podatkov lahko vpliva na naše razumevanje

Primarni viri: kadar podatke zbiramo sami.

- je dražje in zamudnejše
 - + imamo večji nadzor nad postopkom zbiranja in obdelave podatkov.
- Znanosti oblikujejo standardizirane načine zbiranja in obdelave podatkov – metode raziskovanja.

FAZE RAZISKOVALNEGA DELA

1. OPREDELITEV PROBLEMA

2. PREGLED LITERATURE

3. OPREDELITEV HIPOTEZE

4. IZBOR METOD

5. ZBIRANJE PODATKOV

6. ANALIZA REZULTATOV

7. ZAKLJUČKI

SOCIOLOŠKE METODE IN TEHNIKE

Izbira metod je odvisna od tega, kaj raziskujemo, od pogojev v katerih izvajamo raziskavo in od temeljne usmeritve, kako pristopamo k zbiranju podatkov in pojasnjevanju družbenih problemov ter vprašanj.

1. METODI SPRAŠEVANJA:

1.1 ANKETA

VPRAŠANI **PISNO** ODGOVARJAJO NA ANKETNA VPRAŠANJA.

Prednosti:

- + veliko št. respondentov v sorazmerno kratkem času
- + anonimnost – najmanjši vpliv raziskovalca
- + relativno poceni
- + omogoča primerjave
- + veliko različnih podatkov, stališč,...
- + omogoča kvantitativno obdelavo podatkov

Omejitve:

- omejuje različnost odgovorov
- vprašanja vsiljujejo odgovor
- vprašanja so lahko nejasno postavljena in z njimi nismo mogli dobiti informacij, ki smo jih želeli
- problem odzivnosti na anketo

- respondenti vprašanj ne razumejo ali pa jih ne razumejo enako (različna izobrazba, etnična pripadnost)
- na raziskovalne rezultate lahko vplivajo okoliščine, v katerih se ta metoda izvaja

POZNAMO TRI TIPE ANKETNIH VPRAŠANJ:

A. VPRAŠANJA ZAPRTEGA TIPA

- + so enostavna za obdelavo podatkov

B. VPRAŠANJA ODPRTEGA TIPA

- + anketiranec lahko izrazi svoja stališča, prepričanja,...

C. VPRAŠANJA KOMBINIRANEGA TIPA

Z njimi skušamo omiliti slabosti odprtih oz. zaprtih vprašanj.

PILOTNA ŠTUDIJA

Je študija izvedena v majhnem obsegu, pred glavno raziskavo. Z njo preverimo izvedljivost ali izboljšamo načrt raziskave.

1. Na manjšem vzorcu preizkusimo, ali so bila vprašanja jasno zastavljena in smo z njimi zajeli iskane informacije.
2. Lahko jih uporabimo za razvoj raziskovalnih veščin tistih, ki sodelujejo.
3. S pilotno študijo lahko ugotovimo, ali je raziskavo možno nadaljevati.
4. Raziskovalcem pomagajo razviti načine, kako pritegniti tiste, ki jih preučujejo.

1.2 INTERVJU

- STRUKTURIRAN

Poteka ob vnaprej pripravljenih vprašanjih

- + hitro napredovanje – osredotočenost na problematiko
- + manjši vpliv izpraševalca
 - skopi odgovori
 - vprašani ima malo možnosti da izrazi svoje mnenje

- NESTRUKTURIRAN

Podoben je sproščnemu razgovoru.

- + boljše razumevanje stališč in prepričanj vprašanega
- + je manj formalen
 - odgovori lahko postanejo preobsežni–težka obdelava
 - bolj osebni odnos med spraševalcem in vprašanim

**Najpomembnejša omejitev intervjuja je
VPLIV IZPRAŠEVALCA.**

2. METODA ANALIZE DOKUMENTOV

Razlikujemo med osebnimi (avtobiografije, pisma, dnevniki) **in neosebnimi viri** (časopisi, uradni spisi).

Lahko izvajamo analizo vsebine (kolikokrat se uporablja določena beseda v dokumentu) **ali pa tematsko analizo** (kaj besedilo sporoča).

Prednosti:

- omogoča študij posameznega procesa oz. pojava v daljšem časovnem obdobju
- omogoča primerjanje zelo različnih skupin ljudi
- ponuja bogate informacije o življenju ljudi

Problemi pri uporabi sekundarnih virov:

- kateri podatki so dejansko zajeti v statističnih podatkih (dejansko in registrirano št. kaznivih dejanj)
- ali podatki osvetljujejo problem, ki ga raziskujemo
- zastarelost podatkov
- verodostojnost vira; iskrenost, točnost
- avtentičnost; ponaredki

3. EKSPERIMENT

Izvaja se v laboratorijih in na terenu. Raziskovalec aktivno posega v raziskovalne razmere.

Potrebujemo dve čim bolj enaki skupini:

eksperimentalno in kontrolno

□

vpeljemo **spremenljivko** in
preučujemo učinek njenega delovanja

Omejitve:

- možnost kontrole drugih vplivov; težko izoliramo delovanje posamezne spremenljivke
- vedenje, da gre za eksperiment lahko vpliva na rezultate
- etičnost eksperimentov; kadar se ti izvajajo brez soglasja
- laboratoriji predstavljajo nenaravne razmere, kar lahko vpliva na vedenje
- laboratoriji so nepraktični za proučevanje družbe in družbenih sprememb
- gre za študije v majhnem obsegu v kratkih časovnih obdobjih

4. OPAZOVANJE

- predmet raziskovanja je natančno opredeljen
- sistematično
- vodenje natančnih zapiskov
- temelji na teoretskih izhodiščih
- rezultati morajo biti preverljivi

Razlikujemo več vrst opazovanja:

- priložnostno opazovanje
- sistematično opazovanje
- interakcionistično opazovanje
- opazovanje z udeležencem
- posredno opazovanje

5. OPAZOVANJE Z UDELEŽBO

Raziskovalec se vključi v vsakdanjik tistih, ki jih proučuje.

- + bolj poglobljeno razumevanje življenja ljudi, njihovega obnašanja, medsebojnih odnosov
- + tako lahko proučujemo zaprte in nedostopne skupine
- + dobimo podatke iz prve roke – realno sliko
- + zbrani podatki, gradivo, informacije so bogatejši

- proučujemo majhno skupino ljudi, možnost posplošitve je majhna
- velika angažiranost in sposobnost raziskovalca
- problem pridobivanja zaupanja skupine
- navzočnost opazovalca lahko vpliva na postopke opazovanih
- raziskovalec ni več občutljiv za različnosti
- ni ponovljivo
- etični problemi raziskovalca
- subjektivna metoda raziskovanja

6. METODA POSLUŠANJA **– ETNOGRAFSKA METODA**

Razvije se v okviru etnografije in antropologije.
V okviru te metode so značilne študije avtobiografije,
študije življenjskega poteka in opazovanja z udeležbo.

RAZISKOVALNE STRATEGIJE

LONGITUDINALNA ANALIZA – raziskovanje istega problema v daljšem časovnem obdobju, kar nam omogoča ugotavljanje njegovega spreminjanja.

PRIMERJALNA ANALIZA

ŠTUDIJA PRIMERA

PILOTNA ŠTUDIJA

Je študija izvedena v majhnem obsegu, pred glavno raziskavo. Z njo preverimo izvedljivost ali izboljšamo načrt raziskave.

1. Na manjšem vzorcu preizkusimo, ali so bila vprašanja jasno zastavljena in smo z njimi zajeli iskane informacije.
2. Lahko jih uporabimo za razvoj raziskovalnih veščin tistih, ki sodelujejo.
3. S pilotno študijo lahko ugotovimo, ali je raziskavo možno nadaljevati.
4. Raziskovalcem pomagajo razviti načine, kako pritegniti tiste, ki jih preučujejo.

NAČELA ZNANSTVENEGA SPOZNANJA

OBJEKTIVNOST

Raziskujemo stvarno, pošteno iščemo vse pomembne informacije - izključimo vsa subjektivna prepričanja, vrednote in osebne interese.

PREVERLJIVOST

Popoln opis raziskovalnih postopkov in metod. Celotno znanstveno delo mora biti javno.

NATANČNOST

Znanstvene izjave ne smejo biti dvoumne in nedorečene.

SPLOŠNOST

Nova spoznanja veljajo tudi širše. Za vsako spoznanje je treba natančno opredeliti, za koga in do kje velja.

VELJAVNOST

Ali zbrani podatki dejansko pojasnjujejo zastavljen raziskovalni problem.

ZANESLJIVOST

Nanaša se na kakovost merskega instrumenta oz. naših meritev.

Spoznanje je lahko zanesljivo, vendar pa ni nujno tudi veljavno.

STATISTIČNI POJMI IN POSTOPKI

POPULACIJA je skupnost, množica vseh enot pojava, ki ga preučujemo.

VZOREC je del preučevane populacije, iz katerega sklepamo o celotni populaciji.

Vzorec je **REPREZENTATIVEN**, kadar se njegova struktura ujema s strukturo populacije. Vzorec mora biti dovolj velik, če ni tako, rezultatov ni mogoče posplošiti.

VZORČENJE

Pomen vzorčenja za sociološko raziskovanje:

- ni potrebno izvesti raziskave na celotni populaciji
- na osnovi raziskave na vzorcu je mogoče sklepati o celotni populaciji – reprezentativnost vzorca

Postopki za izbor enot v vzorec:

1. STRUKTURIRANI VZOREC

- vanj zajamemo značilnosti celotne populacije (enak delež žensk, starostnih, poklicnih kategorij, kot je značilen za populacijo)

2. SLUČAJNI VZOREC

- za vsako enoto populacije je enako verjetno, da bo vključena v vzorec
 - a. navadni naključnostni vzorec (izdelamo tablico naključnostnih števil)
 - b. sistematski naključnostni vzorec (vsak stoti iz populacije)

3. VZOREC SNEŽNE KEPE – vzorec z dodajanjem

VARIANCA

Označuje stopnjo razpršenosti nekega pojava. Statistično je opredeljena kot povprečje kvadratov odklonov od aritmetične sredine. Standardni odklon pa je kvadratni koren iz variance.

KORELACIJA

Izraža stopnjo povezanosti med pojavi, procesi. Lahko je pozitivna, negativna ali ničelna.

SPREMENLJIVKA

- spremenljivka je pojav, lastnost ali značilnost, ki se spreminja
- spremenljivke omogočajo ugotavljanje razlik in povezanosti med pojavi
- vsaki enoti (posameznik, skupina, podjetje, država), ki jo vključimo v raziskavo, lahko pripišemo določene lastnosti oz. vrednosti (višina dohodka, stopnja izobrazbe)
- določiti moramo kazalce oz. indikatorje, s katerimi opisujemo določen pojav (velikost stanovanja)

ODVISNA SPREMENLJIVKA

Je predmet našega proučevanja in se spreminja, ker nanjo vpliva oz. deluje neodvisna spremenljivka.

NEODVISNA SPREMENLJIVKA

Pojasnjuje pojav ali dogodek, to je spremenljivka, ki povzroča spremembo na odvisni spremenljivki.

Merilo razlikovanja med odvisno in neodvisno spremenljivko je SMER VPLIVANJA.

Vsaka povezanost med pojavi ni nujno vzročna.

Z uvedbo tretje spremenljivke preverjamo, če gre za NAVIDEZNO ZVEZO.

HIPOTEZA

Je domneva o odnosih, povezanosti med pojavi, ki se vzpostavljajo v izbranem raziskovalnem problemu. Z njo izrazimo naše videnje odnosov med pojavi, kar usmerja nadaljnje raziskovanje. Usmeri nas v izbor metod, s katerimi bomo zbirali podatke. Hipotezo na koncu dokažemo ali ovržemo.

Hipoteze morajo biti oblikovane tako, da:

- so jasne, vse njihove sestavine morajo biti natančno definirane
- določati morajo pogoje, pod katerimi pride do povezave, smer povezave
- jih je mogoče preverjati z ustreznimi metodami
- so vrednotno nevtralne.

Hipoteze delimo na:

- tiste, ki pojav opisujejo; pogostost, intenziteto, trajanje pojava
- tiste, ki skušajo pojasniti, obrazložiti razmerja (npr. vzročna) med pojavi, procesi.

MERE SREDNJE VREDNOSTI

1. ARITMETIČNA SREDINA

Je količnik med vsoto in številom vseh vrednosti.

2. MODUS

Je tista vrednost spremenljivke, ki se v populaciji pojavlja najpogosteje.

3. MEDIANA

Je tista vrednost, za katero velja, da ima polovica enot manjšo, polovica pa večjo vrednost.

